

непрофесійного використання, за винятком мисливської та спортивної зброї. Повністю автоматична зброя, як правило, не допускається. За винятком співробітників правоохоронних органів – тільки спеціально навчені охоронці можуть носити заряджену зброю в громадських місцях.

У листопаді 2007 року Фінляндія оновила свої закони про зброю відповідно до директиви ЄС, усунувши можливість 15–18-річних осіб мати власний дозвіл, але можливість мати подвійну ліцензію на вже ліцензовану зброю з дозволу власника ліцензії залишається у цій віковій групі. У 2011 році Комітет з конституційного законодавства дійшов висновку, що люди віком від 20 років можуть отримати дозвіл на напівавтоматичну зброю; люди повинні демонструвати безперервну діяльність у сфері спортивної зброї протягом двох років, перш ніж вони зможуть отримати ліцензію на володіння власною зброєю.

Таким чином, на основі зарубіжного досвіду вищезазначених країн нами було виокремлено основні завдання та функції поліції, що відіграють важливу роль в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: 1) видача ліцензій та дозволів на володіння та носіння зброї. Поліція перевіряє документи, стежить за виконанням вимог щодо стану здоров'я та поведінки заявників, проводить перевірку щодо наявності у них злочинного минулого та забезпечує безпеку відповідно до законодавства. Завдяки цьому зброя має бути доступна лише тим особам, які відповідають встановленим вимогам; 2) реєстрація зброї та контроль за її переміщенням. Поліція веде реєстри власників зброї та забезпечує контроль за пересуванням зброї між власниками, забороненими зонами або країнами. Це допомагає відслідковувати неправомірне використання або зникнення зброї; 3) проведення перевірок та розслідувань. Поліція здійснює перевірки власників зброї, включаючи періодичні перевірки безпеки та стану здоров'я, і здійснює розслідування випадків, пов'язаних з неправомірним використанням або зловживанням зброєю; 4) контроль за дозволеними типами та кількістю зброї. Поліція забезпечує контроль за типами та кількістю зброї, яку може мати кожен власник в межах законодавства. Це сприяє запобіганню незаконному володінню наперебій зброєю і значно зменшує ризик її неправомірного використання. Поліція також проводить просвітницьку роботу серед громадян, що стосується правил безпечного використання зброї, відповідальності власників та інших аспектів контролю за зброєю.

1. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification). *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021L0555>.

2. Герєга Г. Ф., Зарубінський О. О., Петренко Б. М., Старовойтенко Р. В. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю. Київ : Видавничий дім 426 АДЕФ-Україна, 2015. 152 с.

3. ATF. Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. URL : <https://www.atf.gov/>.

4. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016, 443 с.

5. Корнієць А. В. Зарубіжний досвід функціонування адміністративно-правових режимів обігу зброї та вибухових речовин. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2016. № 2. С. 88–93.

УДК 351.741:351.941

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/484-486

Віталій ШЕВЧУК

аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Система правоохоронних органів України є тісно невід'ємною складовою державних інституцій, рівень довіри до якої має бути досить високим, а задля цього діяльність таких органів має здійснюватись виключно в межах закону, на його виконання для належного

забезпечення і захисту прав та свобод громадян, що передбачає можливість здійснення громадського контролю за їхньою діяльністю. Для того щоб громадський контроль відповідав принципу стримань та противаг в публічній владі та був способом реального втілення людиноцентристської моделі побудови держави, потрібно дійти усвідомлення сутності громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, спрямувати наукову думку на розробку нових та удосконалення існуючих правових механізмів урегулювання ефективних способів його здійснення.

В Україні забезпечення прав і свобод людини і громадянина є одним із основних завдань процесу реформування українського суспільства, що набуває особливого значення в контексті європейської інтеграції України. Прагнення української держави стати повноправним членом світового співтовариства спрямоване на зміщення векторів діяльності правоохоронних органів, зокрема, з метою першочергового забезпечення ними національних конституційних норм та світових стандартів щодо дотримання прав і свобод людини, а з моменту повноцінного збройного вторгнення росії на територію України першочерговим завданням правоохоронних органів стало налагодження системної взаємодії з усіма органами публічної влади щодо відбиття нападу, звільнення захоплених територій та забезпечення безпекового середовища в межах країни. Однак така діяльність має здійснюватись виключно в межах закону та з урахуванням пріоритетності захисту прав і свобод громадян України та іноземців, які на законних підставах перебувають в Україні.

Основною метою діяльності правоохоронних органів є служіння суспільству шляхом надання публічних правоохоронних послуг, забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, захисту державних кордонів та національної безпеки. Основоположними засадами (принципами) діяльності правоохоронних органів з-поміж інших визначено відкритість та прозорість, а також взаємодію з населенням на засадах партнерства, що, в свою чергу, закладає основи для повернення довіри до правоохоронного органу та його законної діяльності, направленої насамперед на обслуговування громадян в правоохоронній сфері.

Виходячи з нової «обслуговуючої» функції правоохоронних органів, основним замовником правоохоронних послуг є народ України, її громадяни, які за рахунок сплати податків їх утримують, а тому повинні мати законодавчо визначені гарантії контролю за діяльністю цих органів. Сучасне новітнє законодавство України, яке регулює систему прав громадян в цілому і дотримання і захисту їх правоохоронними органами, надає певні можливості для громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів, але форми такого виду громадського контролю, технології та методи його здійснення потребують удосконалення та подальшого впровадження.

Сучасний стан законодавчого закріплення поняття громадського контролю слід охарактеризувати так. Попри відсутність спеціального закону про громадський контроль, його нормативну базу складають окремі норми Конституції України та інших законів. Так, згідно із статтями 5 і 38 Конституції України «народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні, яку він здійснює безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами» [1]. Згідно з Законом України «Про звернення громадян»: «громадяни України мають право звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, установ та організацій незалежно від форм власності, до підприємств, до засобів масової інформації, до посадових осіб згідно з їх функціональними обов'язками із зауваженнями, скаргами та пропозиціями щодо їх статутної діяльності, заявою чи клопотанням стосовно реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргами про їх порушення» (ч. 1 ст. 1); «вказані суб'єкти мають розглянути ці звернення та сповістити їхніх авторів про результати розгляду» (ст. 14), «дані права розповсюджуються і на осіб, які не є громадянами України» (ч. 3 ст. 1) [2]. Лише у Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», що вже втратив чинність, було наведено поняття демократичного цивільного контролю, який визначено «як комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни» [3].

В той же час основи нормативно-правового регулювання реалізації різних форм

громадського контролю вже закладені в низці законодавчих актів, якими регулюється правовий статус окремих правоохоронних органів. Зокрема, в Законі України «Про Національну поліцію» в Розділі VIII «Громадський контроль за діяльністю поліції» нормативно визначені такі форми громадського контролю за діяльністю поліції: «отримання та оприлюднення звіту про поліцейську діяльність; контроль за діяльністю керівника поліції та прийняття резолюції недовіри йому; шляхом взаємодії між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування; шляхом залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських» [4].

Слід зазначити, що Законом України від 15 березня 2022 р. «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» були внесені зміни до Закону «Про Національну поліцію», зокрема, він був доповнений нормою статті 90-1 «Особливості громадського контролю за діяльністю поліції під час дії воєнного стану», якою визначено, що «під час дії воєнного стану громадський контроль за діяльністю поліції, визначений статтями 86–88 та 90 цього Закону, не здійснюється» [5]. Проте такі обмеження не слід сприймати критично, адже мова йде тільки про оприлюднення результатів діяльності поліції та обмеження інформації про форми та методи такої діяльності, що здійснюється з метою неможливості або мінімізації витоку такої інформації та доступу до неї ворога, однак при цьому всі інші форми громадського контролю, зокрема можливість звернення до поліції, залишаються, оскільки стосуються реалізації конституційних прав громадян, і є логічним, що їх використання не може бути обмеженим навіть в умовах військового часу.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

3. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19 червня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 46. Ст. 366 (втратив чинність).

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

5. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

УДК 351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/486-487

Карина БАЛАЧУК
студентка ННІ права
та інноваційної освіти

Сергій ЦИГУЛЬСЬКИЙ
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Сучасна Україна, країна з віковою історією та багатозаровим культурним спадком, наразі переживає складний період. Попри свій статус демократичної держави, вона стикається з агресією з боку РФ, яка не лише загрожує національній безпеці, а й порушує принципи глобальної стабільності та міжнародних демократичних цінностей. Ця агресія виявляється не лише у військових діях на Сході України, а й у широкому спектрі гібридних